

ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก ศึกษากรณีอาหารตัดแปรพันธุกรรม
PROBLEMS OF PROTECTION OF CONSUMER FOR THE LABEL:
THE CASE STUDY OF GENETICALLY MODIFIED FOODS*

ตรีเพชร จิตรมहिมา**

สุภา เกษนกรเศ***

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก ศึกษากรณีอาหารตัดแปรพันธุกรรม (Genetically Modified Organisms : GMOs) โดยผู้วิจัยได้ ทำการศึกษาเปรียบเทียบมาตรการและหลักของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านฉลากอาหารตัดแปรพันธุกรรม (GMOs) ระหว่างประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และหลักกฎหมาย ของสหภาพยุโรป ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยทำการศึกษาค้นคว้า พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร รวมถึงกฎหมายต่างประเทศ บทความ งานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร คำพิพากษาศาลปกครอง ตลอดจนการค้นคว้าจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

จากการศึกษาและวิเคราะห์พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่กำกับดูแลอาหารตัดแปร พันธุกรรมเป็นการเฉพาะ กฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยกฎหมายที่ใช้บังคับในขณะนี้ มีข้อจำกัด และพัฒนาไม่ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ในส่วนของการนำเข้าอาหาร ก็มีกฎหมายเพียงฉบับเดียวที่ควบคุมการนำเข้าพืชตัดแปรพันธุกรรม คือ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 โดยกฎหมายฉบับนี้ ก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมพืชตัดแปรพันธุกรรม โดยเฉพาะ ในส่วนของฉลากอาหาร ตัดแปรพันธุกรรม คือ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 นั้นยังมีช่องว่างทางกฎหมาย (Gap of law) ซึ่งแม้จะมีการระบุประเภทให้มีสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการใช้สินค้า หรือโดยสภาพของสินค้านั้น โดยถือเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากแล้วก็ตาม แต่

* บทความนี้เรียบเรียงมาจากสารนิพนธ์ เรื่อง ปัญหาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก ศึกษากรณีอาหารตัดแปร พันธุกรรม ซึ่งได้ผ่านการสอบสารนิพนธ์เรียบร้อยแล้ว

** ผู้ร่วมดำเนินการจัดทำสารนิพนธ์และที่ปรึกษาสารนิพนธ์

*** นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ กลุ่มวิชากฎหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ยังไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัดว่าอาหารดัดแปรพันธุกรรมนั้นมีความปลอดภัยต่อการบริโภคหรือไม่ รวมทั้งยังไม่มีข้อกำหนดให้ผู้ผลิตส่งอาหารไปตรวจวิเคราะห์หาชนิดและปริมาณจากห้องปฏิบัติการของรัฐหรือเอกชนที่กำหนด หรือต้องมีใบรับรองผลการวิเคราะห์ชนิดและปริมาณจากในประเทศหรือนอกประเทศที่เชื่อถือได้

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการบังคับใช้กฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลจากอาหารดัดแปรพันธุกรรมของประเทศไทย ดังนี้

1. ให้มีการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฉลากตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ให้อาหารดัดแปรพันธุกรรมตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข สุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ในเรื่อง การกำหนดหลักเกณฑ์ในการติดฉลากอาหารดัดแปรพันธุกรรมให้มีมาตรฐานที่เป็นสากล และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภครู้ได้ว่ามีการให้ความคุ้มครองอย่างแท้จริง โดยแก้ไขหลักเกณฑ์ให้มีการให้ติดฉลาก โดยให้ระดับการปนเปื้อนกำหนดไว้เพียงร้อยละหนึ่งของแต่ละส่วนประกอบ หากพบว่ามีส่วนประกอบที่เกิดจากการดัดแปรพันธุกรรมไม่ว่าจะเป็นถั่วเหลืองดัดแปรพันธุกรรมหรือข้าวโพดดัดแปรพันธุกรรม และไม่ว่าจะอยู่ในส่วนประกอบ 3 อันดับแรกหรือไม่ และไม่ใช้เฉพาะถั่วเหลืองดัดแปรพันธุกรรมหรือข้าวโพดดัดแปรพันธุกรรมเท่านั้น แต่ควรใช้บังคับกับอาหารทุกประเภทที่เกิดจากการดัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรม เนื่องจากมีทั้งพืช สัตว์ และผลไม้ที่เกิดจากการดัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรม ออกวางจำหน่ายมากมายไม่ได้มีเฉพาะถั่วเหลืองหรือข้าวโพดอีกต่อไปแล้ว

2. ให้มีการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฉลากตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ให้อาหารดังต่อไปนี้ ต้องมีฉลากโดยการแก้ไขเพิ่มเติม ข้อ 5 “สินค้าดัดแปรพันธุกรรม” อีกประเภทหนึ่งให้ชัดเจนไป เพื่อไม่ให้เกิดความสงสัยที่จะต้องมาตีความว่าเป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือไม่ เนื่องจากยังไม่มีข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัดถึงความปลอดภัยหรืออันตรายจากการบริโภคอาหารดัดแปรพันธุกรรม

การปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลจากอาหารดัดแปรพันธุกรรมของประเทศไทยให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับอาหารที่มีส่วนประกอบของจีเอ็มโอ จะเป็นการให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่ผู้บริโภค และให้สิทธิในการรับรู้แก่ผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง

คำสำคัญ

การคุ้มครองผู้บริโภค/ ฉลากอาหาร/ ผู้บริโภค/อาหารดัดแปรพันธุกรรม

Abstract

This thesis aims to study and analyze consumer protection issues on the label GM food case study. The researcher will compare the measures and principles of consumer protection law. Labeling of Genetically Modified Foods (GMOs) between Thailand United States And EU law. The documentary research was conducted by studying the Food Act 1979, Ministry of Public Health. And other laws relating to Consumer Protection Including foreign law, articles, research papers, theses, journals, judgments, court rulings. The research of electronic media in both domestic and foreign.

The study and the findings. Currently, Thailand has no law to regulate genetically modified food, only the relevant laws and regulations and are currently used with restrictions. And not progress with the advancement of technology. On the import side, there is only one law regulating the import of transgenic crops: the Plant Quarantine Act of 1964 (amended 1999). This law. It is not intended to control genetically modified crops. In the label of GM food is the Food Act 1979 there is a gap. In spite of specifying the categories, "products that may cause harm to the health, body or mind. The use of the goods or the condition of the goods "is a product that controls the label. But because of the lack of scientific information that genetically modified food is safe. In order for the manufacturer to send the food for analysis, type and quantity from the public or private laboratory or a certificate of type and quantity results from domestic or foreign reliable.

Researchers have suggestions. To be used as a guideline for law enforcement in consumer protection in the label of genetically modified food (GMOs) in Thailand.

1. The legal measures concerning labeling under the Food Act BE 2522 (1979) shall be amended to comply with the notification of the Ministry of Public Health (No.251) BE 2545 Re: Labeling of Foods derived from Genetic Engineering Techniques or Genetic Engineering On the issue of labeling rules. Genetically modified to international standards. And more efficient. For consumers to know. There is real protection. To amend the criteria for labeling, the level of contamination must be set at only one per cent of each component. If it is found that the components of the transgenic, whether genetically modified soybean or genetically modified maize. And whether in the top 3 components And do not use only genetically modified soybeans or genetically modified maize. It should be used for all types of foods derived from genetically

modified foods. Or genetically modified. There are both plants, animals and fruits produced by genetically modified plants. There are not many soybean or corn varieties available.

2. There shall be any amendment to the legal provisions on labels under the Food Act, BE 2522 (1979), as follows: Labeling is required by amendment of Article 5 "Genetically Modified Goods". In order not to be suspected to be interpreted as a product that may cause harm or not. There is no clear scientific proof of the safety or harm of the consumption of genetically modified food.

The amendment of the legislative measures related to the protection of consumers in Thailand's label of genetically modified foods is clear on the food containing GMO. It will provide real information to consumers. And give the right to consumers. For consumers to be truly protected.

Keywords

CONSUMER PROTECTION/FOOD LABELING/CONSUMER/ GENETICALLY MODIFIED FOODS

บทนำ

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในการควบคุมดูแลอาหารดัดแปรพันธุกรรม เพียงแต่นำเอากฎหมายใกล้เคียงมาปรับบังคับใช้เป็นกรณีไป หรือเมื่อเกิดปัญหาก็มีการออกประกาศจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาบังคับใช้เป็นกรณี ๆ ไป เช่นกัน ทำให้เกิดความล่าช้าไม่สามารถใช้บังคับได้ทันทั่วถึงและตรงต่อกรณีปัญหา เช่น ความไม่ปลอดภัยในการบริโภคอาหารดัดแปรพันธุกรรม การปนเปื้อนต่อสภาพแวดล้อม ทำให้พันธุ์พืชท้องถิ่นเสียหาย เป็นต้น ซึ่งกฎหมายที่ใช้ควบคุมดูแลเรื่องการนำเข้าอาหารดัดแปรพันธุกรรมของประเทศไทยนั้นมีเพียงฉบับเดียว คือ

พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507¹ เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้มีเจตนารมณ์ในการควบคุมพืชตัดต่อพันธุกรรม จึงมีช่องว่างหลายประการ เช่น การลักลอบนำเข้าอาหารตัดแปรพันธุกรรม กฎหมายฉบับนี้กำหนดโทษเฉพาะผู้นำเข้าเท่านั้น ไม่ใช่กับผู้นำจำหน่ายหรือเพาะปลูก และเมื่อมีการนำเอาพืชตัดแปรพันธุกรรมมาผลิตเป็นสินค้าหรืออาหารสำหรับมนุษย์ อาหารสำหรับสัตว์ เพื่อจำหน่ายภายในประเทศหรือส่งออกทางผลิตก็ไม่สามารถบอกได้ว่าสินค้าที่ผลิตนั้นผลิตจากพืชตัดแปรพันธุกรรมใด เนื่องจากไม่มีการแยกการขนส่ง สายการผลิต (Production Line) การจัดเก็บสินค้า ฯลฯ ซึ่งพืชตัดแปรพันธุกรรมมีหลายสายพันธุ์ ทั้งที่ได้รับการรับรองว่ามีความปลอดภัยในการบริโภค และสายพันธุ์ (Breed) ที่ยังไม่มีการรับรองถึงความปลอดภัย มีโอกาสทำให้เกิดโรครุมิแพ้ในมนุษย์ได้²

ประเทศไทยเคยมีการทดลองและผลิตพืชจีเอ็มโอมาแล้วในอดีต ทั้งในระดับห้องปฏิบัติการวิจัย และนำมาปลูกทดสอบในแปลงปลูกภายนอกอาคาร โดยยังขาดกฎหมายที่ควบคุมรองรับอย่างรัดกุม ดังนั้น เมื่อมีการประท้วงอย่างรุนแรงจากคณะและองค์กรต่าง ๆ³ เว้นแต่เพื่อใช้ในการศึกษาและวิจัยในห้องทดลองเท่านั้น โดยเล็งเห็นถึงประโยชน์จากการปลูกและการผลิตพืชอาหารด้วยวิธีการปกติดั้งเดิมที่จะเป็นจุดแข็งในตลาดอาหารของประเทศไทย⁴

¹ สิ่งต้องห้ามตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 คือ ห้ามนำเข้าพืชตัดแปรพันธุกรรม 40 รายการ ยกเว้นการนำเข้าข้าวโพดและถั่วเหลืองที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอุตสาหกรรม ผลิตอาหารสำหรับมนุษย์ อาหารสำหรับสัตว์ ไม่สนับสนุนให้มีการเพาะปลูกในเชิงพาณิชย์ เว้นแต่เพื่อการศึกษา ทดลอง วิจัย โดยหน่วยงานของภาครัฐ หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการนำเข้าข้าวโพดตัดแปรพันธุกรรม คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

² กฤษณวรรณ บุรีแก้ว และคณะ. (2557). *ความแตกต่างระหว่างการยอมรับผลิตภัณฑ์อาหารตัดต่อพันธุกรรมของประเทศไทยและประเทศจีน*. สาขาวิชาวิศวกรรมกระบวนการอาหาร สำนักวิชาอุตสาหกรรมเกษตร คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 4-6.

³ กรณี 13 พ.ย. พ.ศ. 2558 เครือข่ายเกษตรกรทางเลือกชุมชน เดินทางไปยื่นหนังสือต่อพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ทำเนียบรัฐบาล เพื่อคัดค้านร่างพ.ร.บ.จีเอ็มโอซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อบริษัท รวมถึงการคัดค้านการเข้าร่วม ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement : TPP) ซึ่งจะทำให้เกิดการผูกขาดเมล็ดพันธุ์และผลกระทบอื่น ๆ ที่เกิดจากการขยายสิทธิผูกขาดด้านทรัพย์สินทางปัญญา

⁴ องค์การไอซ่า. (2557). *การเติบโตและการมีประโยชน์อย่างต่อเนื่องของพืชเทคโนโลยีชีวภาพพืชจีเอ็มโอ ในปี 2557*. กรุงเทพฯ: สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. หน้า 5-8.

ประเทศไทยนำเข้าวัตถุดิบจีเอ็มโอจำนวนมากเพื่อใช้ผลิตอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถั่วเหลือง ซึ่งนำเข้ามาจากสหรัฐอเมริกาและอาร์เจนตินามากที่สุด⁵

เมื่อประเทศไทยมีการนำเข้าอาหารหรือวัตถุดิบที่มีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมมากขึ้น⁶ ฉลากถือว่ามีผลสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งตั้งแต่เกิดเทคโนโลยีดัดแปรพันธุกรรมขึ้นมา ยังไม่มีนักวิทยาศาสตร์คนใดกล้ายืนยันได้ว่า อาหารที่มีส่วนประกอบของจีเอ็มโอ นั้นปลอดภัยต่อการบริโภคในระยะยาว ซึ่งการทดลองในสัตว์ทดลองเป็นเพียงการทดลองระยะสั้น ๆ เมื่อเทียบกับช่วงชีวิตของมนุษย์ที่ยืนยาวโดยเฉลี่ยประมาณ 60-70 ปี การนำอาหารจีเอ็มโอมาให้มนุษย์บริโภค ทั้ง ๆ ที่ยังไม่รู้ว่าปลอดภัยหรือไม่ จึงเท่ากับใช้มนุษย์มาทดลอง โดยที่ผู้บริโภคเองก็ไม่ว่าตัวว่า บริโภคอาหารที่มีจีเอ็มโอเข้าไปหรือไม่ ถ้าไม่มีฉลากที่ชัดเจนบอกไว้ และหากเกิดผลร้ายต่อสุขภาพ ขึ้นมาในอนาคตจะไม่สามารถระบุได้ว่า ผลร้ายนั้นเกิดจากการบริโภคอาหารจีเอ็มโออย่างต่อเนื่องหรือไม่

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับฉลากอาหารดัดแปรพันธุกรรมของกระทรวงสาธารณสุขที่มีผลใช้บังคับในวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2546⁷ นั้นเป็นกฎข้อบังคับที่ยังมีข้อบกพร่อง ส่งผลทำให้ผู้บริโภคไม่ได้รับข้อมูลที่แท้จริง หรือไม่มีการให้สิทธิในการรับรู้ และปฏิเสธอาหารจีเอ็มโอแก่ผู้บริโภคแต่ประการใด ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ ตลอดจนเงื่อนไขให้มีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้น รวมถึงการคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง

⁵ ล้อเกวียน. (2547). “จีเอ็มโอ คืออะไร”. *เราคิดอะไร*, 168 (กรกฎาคม): 1.

⁶ พืชจีเอ็มโอที่มีขายตามท้องตลาดในปัจจุบัน ได้แก่ ถั่วเหลือง, ข้าวโพด, มันฝรั่ง, มะเขือเทศ, มะละกอ, ฝ้าย, คาโนล่า (พืชให้น้ำมัน)

⁷ (1) การยอมรับให้ระดับปนเปื้อนสูงถึง 5% ของแต่ละส่วนประกอบแล้วค่อยคิดฉลาก

(2) การกำหนดให้พิจารณาเฉพาะในส่วนประกอบ 3 อันดับแรกของอาหารเท่านั้น

(3) การที่ออกประกาศบังคับใช้เฉพาะกับถั่วเหลืองและข้าวโพดที่อยู่ในส่วนประกอบของอาหาร 3 อันดับแรกเท่านั้น

(4) ถ้าถั่วเหลืองและข้าวโพดที่เป็นส่วนประกอบ 3 อันดับแรก ของอาหารมีปริมาณไม่ถึง 5% ของน้ำหนักอาหาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาของการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลากอาหารตัดแปรรูปพันธุกรรม
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับอาหารตัดแปรรูปพันธุกรรม
3. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลากอาหารตัดแปรรูปพันธุกรรม
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลากอาหารตัดแปรรูปพันธุกรรม
5. เพื่อหาบทสรุปและข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลากอาหารตัดแปรรูปพันธุกรรมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยทำการศึกษาค้นคว้าพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ประกาศกระทรวงสาธารณสุข และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร รวมถึงกฎหมายต่างประเทศ บทความงานวิจัย หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร คำพิพากษา ตลอดจนการค้นคว้าจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมและถูกต้องต่อไป

สรุปผลการวิจัย

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฉลากตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 แม้จะมีการระบุประเภทให้สินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการใช้สินค้า หรือโดยสภาพของสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากแล้วก็ตาม แต่ยังไม่มีความชัดเจนทางวิทยาศาสตร์ที่แน่นอนว่าอาหารตัดแปรรูปพันธุกรรมปลอดภัย แต่ก็ไม่สามารถกล่าวได้แน่ชัดเช่นกันว่าไม่มีความปลอดภัย จึงควรมีการปรับแก้มาตรการ ทางกฎหมายเพื่อให้อาหารตัดแปรรูปพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบตัดแปรรูปพันธุกรรมเป็นสินค้าควบคุมฉลาก โดยการกำหนดให้เป็นสินค้าอีกประเภท

หนึ่งให้ชัดเจนไปเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและข้อสงสัยที่จะต้องมาตีความหรือพิเคราะห์ว่าเป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือไม่

ในส่วนของการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขในการให้ผู้ผลิตส่งอาหารไปตรวจวิเคราะห์หาชนิดและปริมาณจากห้องปฏิบัติการของรัฐหรือเอกชนที่กำหนด หรือต้องมีใบรับรองผลการวิเคราะห์ชนิดและปริมาณจากในประเทศหรือนอกประเทศที่เชื่อถือได้อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมของห้องปฏิบัติการ อีกทั้งผู้เชี่ยวชาญในเรื่องอาหารดัดแปรพันธุกรรมในเมืองไทยยังมีน้อยมาก รวมถึงความไม่พร้อมของเครื่องมือตรวจสอบและห้องปฏิบัติการที่ทำการตรวจสอบในเมืองไทยยังมีน้อย เป็นผลทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจไม่สามารถปฏิบัติได้ หรือปฏิบัติได้ยาก หรืออ้างเป็นการเพิ่มภาระ ทำให้นำไปบวกเป็นต้นทุน และใช้เป็นข้ออ้างในการปรับขึ้นราคาสินค้าอันจะมีผลต่อผู้บริโภคในการที่จะต้องซื้อสินค้าในราคาที่แพงขึ้น แม้ปัจจุบันจะมีห้องปฏิบัติการหลายแห่งที่รองรับการตรวจสอบวิเคราะห์หาส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมแล้วก็ตาม แต่สินค้าที่วางจำหน่ายในตลาดก็มีหลากหลายมากมายที่มีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรม รวมถึงมีสินค้าอีกมากมายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่จะมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมเป็นส่วนผสม จึงควรต้องมีการเพิ่มเติมห้องปฏิบัติการ และเครื่องมือในการตรวจสอบที่มีความทันสมัยขึ้นมารองรับให้มากขึ้นรวมถึงต้องพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคโนโลยีดัดแปรพันธุกรรมให้มากขึ้น

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า มีการนำมาตรการทางการค้าทั้งในรูปแบบภาษี (TAX) และมีใช้ภาษีมาใช้เพื่อกีดกันทางการค้ามีความเข้มข้นมากขึ้น ประเทศไทยต้องประสบปัญหามาตรการทางการค้าที่ทั่วโลกต่างนำมาใช้ จนกลายเป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้าที่เป็นอุปสรรคมากที่สุดขณะนี้ โดยเฉพาะมาตรการทางด้านสุขอนามัยที่กลุ่มประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลกพยายามนำมาใช้เพื่อปกป้องผู้บริโภคและผู้ผลิตในประเทศของตนเอง ส่งผลให้การส่งออกสินค้าอาหารรายการสำคัญต้องปรับตัวลดลง ถึงแม้จะมีการแก้ไขปัญหาทั้งในด้านการปรับปรุงกระบวนการผลิตของผู้ประกอบการให้ตอบรับกับกฎระเบียบใหม่ และการเร่งเจรจาต่อรองของ

^๙ห้องปฏิบัติการตรวจสอบวิเคราะห์หาส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรม เพื่อการตรวจวิเคราะห์จีเอ็มโอทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณให้มีความถูกต้องและแม่นยำสามารถตรวจสอบกลับ (Traceability) ได้

ภาครัฐบาลเองนั้น แต่ก็ส่งผลในระยะสั้นเท่านั้น เนื่องจากประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยยังคงเพิ่มความเข้มงวดในการใช้มาตรการอย่างต่อเนื่อง ทำให้การส่งออกไม่สามารถขยายตัวได้อย่างเต็มที่

อภิปรายผล

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลอาหารดัดแปรพันธุกรรมเป็นการเฉพาะ กฎหมาย กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้องซึ่งนำมาใช้ในขณะนี้ มีข้อจำกัด และพัฒนาไม่ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ในส่วนของการนำเข้าก็มีกฎหมายเพียงฉบับเดียวที่ควบคุมการนำเข้าพืชดัดแปรพันธุกรรม คือ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมพืชดัดแปรพันธุกรรม โดยเฉพาะ ในส่วนของฉลากอาหารดัดแปรพันธุกรรม คือ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 นั้นยังมีช่องว่างทางกฎหมาย ซึ่งแม้จะมีการระบุประเภทให้สินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น ถือเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากยังไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัดว่าอาหารดัดแปรพันธุกรรมมีความปลอดภัยในการให้ผู้ผลิตส่งอาหารไปตรวจวิเคราะห์หาชนิดและปริมาณจากห้องปฏิบัติการของรัฐหรือเอกชนที่กำหนด หรือต้องมีใบรับรองผลการวิเคราะห์ชนิดและปริมาณจากในประเทศหรือนอกประเทศที่เชื่อถือได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทางกฎหมาย

1.1 ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฉลากตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ให้อาหารดัดแปรพันธุกรรมตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ในเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ในการติดฉลากอาหารดัดแปรพันธุกรรมให้มีมาตรฐานที่

⁹ ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ของได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป (27 ประเทศ) สมาคมการค้าเสรียุโรป (EFTA) กลุ่มอนุทวีป (BIMST-EC) จีน ออสเตรเลีย อินเดีย แอฟริกาใต้ นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ และเปรู

เป็นสากล และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภคได้รู้ว่ามี การให้ความคุ้มครองอย่างแท้จริง โดยแก้ไขหลักเกณฑ์ให้มีการให้ติดฉลาก โดยให้ระดับการปนเปื้อนกำหนดไว้เพียงร้อยละหนึ่งของแต่ละส่วนประกอบ หากพบว่ามีส่วนประกอบที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมไม่ว่าจะเป็นถั่วเหลืองตัดแปรพันธุกรรมหรือข้าวโพดตัดแปรพันธุกรรม และไม่ว่าจะอยู่ในส่วนประกอบ 3 อันดับแรกหรือไม่ และไม่ใช้เฉพาะถั่วเหลืองตัดแปรพันธุกรรมหรือข้าวโพดตัดแปรพันธุกรรมเท่านั้น แต่ควรใช้บังคับกับอาหารทุกประเภทที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรม เนื่องจากมีทั้งพืช สัตว์ และผลไม้ที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรมออกวางจำหน่ายมากมายไม่ได้มีเฉพาะถั่วเหลืองหรือข้าวโพดอีกต่อไปแล้ว

1.2 ให้มีการแก้ไขมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฉลากตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522¹⁰ ให้อาหารที่มีการตัดแปรพันธุกรรมโดยต้องมีการติดฉลากดังนี้ ข้อ 5 “สินค้าตัดแปรพันธุกรรม” อีกประเภทหนึ่งให้ชัดเจนไป เพื่อไม่ให้เกิดความสงสัยที่จะต้องมาตีความว่าเป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือไม่ เนื่องจากยังไม่มีข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัดถึงความปลอดภัยหรืออันตรายจากการบริโภคอาหารตัดแปรพันธุกรรม

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

2.1 กรณีของการติดฉลากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรมโดยตรง แต่เกิดจากการที่สัตว์หรือพืชถูกเลี้ยงโดยอาหารสัตว์หรืออาหารพืชที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมส่งผลให้สัตว์หรือพืชดังกล่าวปนเปื้อนส่วนประกอบ การตัดแปรพันธุกรรม ผู้เขียนขอเสนอในการติดฉลาก หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมโดยตรงควรกำหนดให้มีการติดฉลาก แต่หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมโดยตรงแต่เป็นลักษณะของการปนเปื้อนก็ไม่ต้องติดฉลาก เนื่องจากการบริโภคสินค้า ตัดแปรพันธุกรรมไม่ว่าจะเกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมโดยตรงหรือกลายพันธุ์ก็ตามยังไม่มีข้อพิสูจน์ที่แน่ชัดว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค และฉลากต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องสามารถอ่านออกและเข้าใจได้ดี และไม่สื่อไปในทางที่จะสร้างความหวาดกลัวต่อผู้บริโภคอย่างไม่มีเหตุผล เพื่อให้เหมาะสมกับพฤติกรรม การเลือกบริโภคของคนไทย ซึ่งฉลากต้องมีชื่อของสินค้าและให้ระบุ

¹⁰ ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ.2543 เรื่อง ฉลาก ข้อ 2 ให้อาหารดังต่อไปนี้ ต้องมีฉลาก

- (1) อาหารควบคุมเฉพาะ
- (2) อาหารที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน
- (3) อาหารที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก
- (4) อาหารอื่นนอกจากอาหารตาม (1) (2) และ (3)

ด้วยว่าเป็นสินค้าตัดแปรรูปหรือมีส่วนประกอบตัดแปรรูป โดยให้มีขนาดที่เหมาะสมและหากเป็นผลิตหรือผู้นำเข้าด้วย เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค หากได้รับความเสียหายจากการบริโภคอาหารตัดแปรรูปหรือมีส่วนประกอบตัดแปรรูป และต้องแสดงปริมาณส่วนประกอบตัดแปรรูป และต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับอาหารที่เกิดจากการตัดแปรรูปหรือมีส่วนประกอบตัดแปรรูป เพื่อเป็นการให้ความรู้และประกอบการตัดสินใจเลือกบริโภคของผู้บริโภค

2.2 การสอบกลับได้ (Traceability)¹¹ ซึ่งการตรวจสอบว่าในอาหารแต่ละชนิดมีส่วนประกอบตัดแปรรูปหรือไม่ ต้องตรวจในห้องปฏิบัติการเอ็นเอทีที่ได้รับการยอมรับเท่านั้น ซึ่งผู้บริโภคหรือผู้ผลิตไม่สามารถมองด้วยตาเปล่า แล้วแยกแยะความแตกต่างระหว่างอาหารตัดแปรรูปและอาหารธรรมชาติได้ เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับทั้ง 2 ฝ่าย ผู้เขียนขอเสนอให้มีการแปลงรหัสบน Bar Code เป็นคำอธิบายด้วยตัวอักษรเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจได้ด้วย

2.3 ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศของ Codex แม้ว่าในปัจจุบันจะยังไม่มีความชัดเจน เนื่องจากยังร่างไม่เสร็จสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของ WTO ร่วมกับประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกอีก 189 ประเทศ จึงต้องปฏิบัติและยอมรับตามกฎกติกาและข้อบัญญัติที่จะถูกยกขึ้นมาเกี่ยวกับการค้าภายใต้การค้าโลก ดังนั้น ในการประชุม Codex ซึ่งประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพนั้น ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับข้อเสนอที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานอาหารตัดแปรรูป โดยให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในของไทย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและผู้ผลิต โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องและเท่าเทียมกัน ทั้งอาหาร ที่ผลิตภายในประเทศอาหารที่นำเข้า และอาหารที่ส่งออก เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็น “ครัวของโลก”¹²

ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลากอาหารตัดแปรรูปของประเทศไทยให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับอาหารที่มีส่วนประกอบ

¹¹ มาตรการสืบแหล่งที่มาของอาหาร การสอบและติดตาม อาหาร อาหารสัตว์ ผลิตอาหารสัตว์ หรือส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีจุดประสงค์สำหรับการบริโภค ซึ่งใช้ในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะผลิต กระบวนการ และการกระจาย

¹² นโยบายส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World) เป็นนโยบายที่มุ่งดำเนินการให้มีการขยายตัวของร้านอาหารไทยจำนวนมาก ซึ่งจะส่งผลดีต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย การส่งออกสินค้าอาหารและสินค้าอื่น ๆ

ของจีเอ็มโอนี้จะเป็นการให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่ผู้บริโภค และให้สิทธิในการรับรู้แก่ผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

กฎหมาย

พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 194 พ.ศ. 2543

ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 215) พ.ศ.2545

หนังสือ

กฤษณวรรณ บุรีแก้ว และคณะ. (2557). *ความแตกต่างระหว่างการยอมรับผลิตภัณฑ์อาหารตัดต่อ*

พันธุกรรม ของประเทศไทยและประเทศจีน. สาขาวิชาวิศวกรรมกระบวนการอาหาร

สำนักวิชาอุตสาหกรรมเกษตร คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

องค์การไอซ่า. (2557). *การเติบโตและการมีประโยชน์อย่างต่อเนื่องของพืชเทคโนโลยีชีวภาพพืชจีเอ็ม*

ในปี 2557. กรุงเทพฯ: สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วารสาร บทความ

ลือเกียรติ. (2547). “จีเอ็มโอ คืออะไร”. *เราคิดอะไร*, 168 (กรกฎาคม): 1.